

Таблиця 1

Оцінювання студентами важливості умінь з НДР

Групи студентів	Здійснення дослідження за алгоритмом	Пояснювально-ілюстративне представлення результатів дослідження	Визначення протиріч в об'єктах дослідження	Узагальнення	Встановлення зв'язків	Доказовість і аргументованість
Контрольні	4,6	4,3	3,5	2,2	3,5	2,1
Експериментальні	3,0	2,8	4,0	4,4	4,8	4,8

Отже, застосування системи завдань самостійної НДР є важливим засобом підвищення науково-дослідної самостійності і активності студентів педвузу. Це пов'язано не просто з розвитком науково-дослідних здібностей, а з вихованням творчої особистості. З цією метою необхідно всебічно розвивати як суб'єктивні, так і об'єктивні умови самостійної НДР студентів.

Література

1. Болюбаш Я.Я. Організація навчального процесу у вищих закладах освіти. – К., 1997.
2. Положення про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах. – К., 1993.

РОЗВИТОК ПІЗНАВАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ УЧНІВ НА УРОКАХ БІОЛОГІЇ

Цуруль О.А., Яценко Н.В. (Київ)

У сучасних психолого-педагогічних дослідженнях, спрямованих на вивчення різноманітних аспектів навчального процесу, доведено, що продуктивність інтелектуального розвитку дітей залежить не стільки від самої організації процесу навчання, скільки від зворотнього зв'язку – позиції учня, його активності. Тому актуальною проблемою сучасної освіти є пошук дієвих форм, методів та засобів активізації пізнавальної діяльності учнів.

У процесі навчання учень не просто сприймає, усвідомлює, запам'ятовує інформацію, а й виконує складну систему розумових дій, спрямованих на засвоєння знань. Цілеспрямовані дії учня як основа пізнавальної діяльності забезпечують формування пізнавальної активності, яка відповідно змінює якість самої пізнавальної діяльності учнів. Така пізнавальна діяльність визначається не зовнішньою (моторною) діяльністю, а рівнем внутрішньої (мисленевої) активності, яка містить елементи творчості.

Здійснюючи пошук ефективних форм, методів та засобів розвитку пізнавальної активності учнів у процесі вивчення біології, ми вдалися до організації та проведення експериментального дослідження. Дидактичні можливості розділу "Царство Тварини" визначили його вибір у якості експериментального для дослідження особливостей розвитку пізнавальної активності учнів основної школи.

Ми виходили з припущення про те, що рівень пізнавальної активності учнів підвищиться, а якість знань з біології зросте, якщо організація процесу засвоєння навчального змісту розділу "Царство Тварини" здійснюється в умовах організації групової, парної роботи та різних видів самостійних робіт (з підручником, додатковою літературою, навчально-наочними посібниками тощо), реалізації проблемного підходу, ігрових та нестандартних форм навчальних занять.

Під час педагогічного експерименту з'ясовано, що викликати пізнавальну активність учнів можна в умовах добре продуманої й організованої самостійної роботи. У завданнях для самостійної роботи важливо чітко визначити ступінь їх складності, а також самостійності дій і мислення учнів. У зв'язку із цим важливе значення має саме розробка пізнавальних завдань, які можуть по-різному вплинути на вияв активності учнів. Успішність виконання завдань

визначається рівнем розвитку таких мисленневих операцій, як порівняння, зіставлення, узагальнення. Практика показує, що важливу роль відіграє і вибір часу для самостійної роботи на уроці. Невелику самостійну роботу доцільно проводити в першій половині уроку. Це дає можливість відразу залучити учнів до активної роботи, створити робочу атмосферу і, користуючись зацікавленістю та підвищеною активністю дітей, успішно проводити другу половину уроку. При цьому учні захоплюються роботою – їм ніколи відволікатися; під час роботи набувають нових знань і з інтересом чекають додаткових пояснень учителя; під час пояснення нового матеріалу учитель отримує можливість спиратися на набуті у процесі роботи уявлення учнів, використовувати їх для евристичної бесіди під час узагальнення набутих знань.

Для чіткої організації самостійної роботи вчитель має розробити систему завдань пошукового характеру з теми, передбачити їх поступове ускладнення і підвищення рівня самостійності учнів під час виконання цих завдань.

Рівень пізнавальної активності підвищується, якщо учні підготовлені до засвоєння нового матеріалу шляхом виконання пізнавальних завдань практичного характеру. У процесі розв'язання проблемних ситуацій учні здійснюють пошук відповідей на запитання: чому відбувається таке явище? як можна пояснити цей факт? Такі проблемні ситуації та запитання виникають під час проведення експериментів, спостережень, виконання практичних завдань.

Однією із важливих форм розвитку пізнавальної активності учнів є гра. Процес навчання занурений тут у процес спілкування, активність школярів прирівнюється або навіть перевищує активність вчителя. Ефективними для поглиблення та розширення знань, їх контролю та корекції є "КВК", "Брейн-ринг", "Що? Де? Коли?" тощо.

Нетрадиційні уроки також сприяють розвитку пізнавальної активності учнів. Інші правила, зміст, методика проведення розроблені так, що навіть для учнів, які не цікавляться біологією, ці уроки можуть стати вихідною точкою у виникненні пізнавального інтересу. Під час вивчення розділу "Царство Тварини" в умовах експериментального навчання проводилися уроки – подорожі, уроки – конференції, уроки – семінари.

Включення у навчально-виховний процес інтерактивних вправ типу "ланцюжок", "уявний мікрофон", "мозковий штурм" є дієвим прийомом стимулювання та розвитку пізнавальної активності учнів.

Результати проведеного педагогічного дослідження дозволяють стверджувати, що проблема формування пізнавальної активності учнів у процесі вивчення біології є актуальною для педагогічної науки та шкільної практики, вона потребує подальшої розробки. На часі вивчення особливостей розвитку пізнавальної активності учнів в умовах впровадження у навчально-виховний процес з біології сучасних засобів навчання.

Література

1. Козленко О.Г. Захоплююче навчання: біологічна рольова гра. Навчально – методичний посібник. – Харків: „Основа”, 2003 – 79 с.
2. Комиссаров Б.Д. Методологические проблемы школьного биологического образования. – М.: Просвещение, 1991. – 158 с.
3. Туріщева Л.В. Психологічні особливості проведення нестандартних уроків // Педагогічна академія пані Софії. – 2006. – № 12. – С. 21-28.
4. Огієнко О. Особливості дидактичної гри з біології // Біологія і хімія в школі. – 1997. – № 4. – С. 22.